



Voksesmerter

Taler

Torgrim Eggen

Dato

17 mai 2012

Sted

Berlin

Omstendigheter

Arrangement ved den norske kirken

- 1 Kjære landsmenn og landskvinner.

Tiden leger alle sår. Hvis noe beviser det, må det være at man kan stå her og feire Norges nasjonaldag i det grønne i Berlin, på en plett som sannsynligvis - dette er
5 ikke noe jeg vet helt sikkert - var en rykende bombetomt i 1945. For et par uker siden var jeg på kino og så Roberto Rosselinis film «Tyskland år null», som er tatt opp sommeren 1947 og viser oss et Berlin i ruiner. Verre enn jeg hadde trodd. Men tiden leger alle sår, også de sårene som Tyskland påførte Norge dengang da. Vi er ferdige med det.

10

Som nordmann føler jeg meg velkommen i dagens Berlin. Jeg kom hit, for å bo her fast en periode, den 1. august i fjor. Som flyktning fra volden og terroren i Oslo, spøkte jeg. Det var en ond spøk. Vi får skylde på sjokket.

- 15 Norge er fremdeles i sjokk. Det er ikke så rart. Målt i kalde tall, altså i forhold til folketallet, som er den målestokken vi nordmenn, fordi det er så få av oss, tvinges til å bruke, er det som skjedde i fjor sommer en større katastrofe enn 11. september-angrepene i USA i 2001. Så mange er personlig berørt. Alle kjenner noen, eller kjenner noen som kjenner noen. Disse sårene er fremdeles åpne. Så
20 dette er ikke en «vanlig» 17. mai. Retten i Oslo har tatt fri i dag, selvfølgelig. Men til uka er det i gang igjen, dette som river og sliter i oss. Som gjør det nødvendig å tenke over, nok en gang, hva det norske innebærer, hva symbolene våre står for.

- 25 Jeg holdt 17. mai-tale i fjor også, på et helt annet sted og under andre omstendigheter. Det skjedde på Romsås, en bydel nordøst i Oslo, der jeg bodde i deler av oppveksten. Drabantbyen Romsås er kjent, noen vil si beryktet, for å

være en innvanderbydel. Jeg måtte regne med å ha, om ikke et flertall, så i hvert
30 fall et stort innslag av ikke-europeiske innvandrere blant tilhørerne. På et eller
annet vis måtte talen inkludere dem. Det fantes da, for ett år siden, en særlig god
grunn til å inkludere dem: det sveipet en demokratibølge over verden, eller
nærmere bestemt den arabiske delen av verden. Man kunne slå seg litt på brystet
og si, velkommen etter. Jeg vil gjerne sitere litt fra denne talen, for det tåler
35 absolutt å sies en gang til:

Norge er ikke en bestemt hårfarge, hudfarge eller mennesketype. Norge er ikke å
tro på en bestemt gud eller en bestemt politisk ideologi. Norge er ikke lutefisk
eller kjøttkaker, ikke en spesiell type musikk eller det å heie på bestemte personer
40 eller lag i idrettsmesterskaper. Norge er ikke fjorder og fjell, flott natur og
forferdelig vær. Noe av dette er typisk norsk, kan vi si, men Norge er noe annet
og både større og mindre enn det. Norge er ikke en gang et felles språk; vi har
faktisk to skriftspråk. Norge er heller ikke flagget, eller den følelsen noen av oss
får i brystet når vi hører nasjonalsangen.

45 Nei, Norge er en idé.

Det vi feirer i dag, er spilleregler. Norge er et sett spilleregler. Det som holder oss
sammen, er at vi forplikter oss til å følge de spillereglene. Og det er faktisk også
50 det eneste som holder oss sammen, det er det eneste noen kan kreve av deg, eller
av meg. Så gikk jeg videre til å ramse opp noen av disse spillereglene, altså
demokratiets spilleregler. Dere kan dem selvfølgelig alle sammen, så jeg skal ikke
gjenta dem her.

55 Men videre: Jeg var ikke alene om å holde tale på dette stedet, denne forholdsvis
strålende 17. mai på 60 breddegrader nord. Før meg talte en ung mann som var
elevrådsformann og satt i det lokale AUF-styret. Han brukte sin taletid til å
lange ut mot Fremskrittspartiet, noe jeg syntes var i overkant krasst og egentlig
litt irrelevant. Men de skal tidlig krøkes, som det heter. Vi hadde en kort prat
60 etterpå, og ble fotografert sammen for lokalavisa. I fjor sommer, bare et par
dager før jeg flyttet til Berlin, fikk jeg en melding fra bydelslederen: vår unge
venn var en av de savnede på Utøya. Han ble senere identifisert som drept.

Dette gjør selvsagt ikke meg til noe terroroffer, men det kan tjene til å illustrere
65 hvor nært mange er berørt, og hva som kan skje fra én grunnlovsdag til en
annen. Det er drøyt to uker siden sist jeg var i Oslo. Fremdeles er det ganske

nifst å være der. Hjembyen min gjennomgår en utrolig smerte, og smertepunktet er Oslo Tinghus, der rettssaken skal vare i flere uker til.

70

Datteren min klager ofte på vondt i det ene eller andre beinet, særlig om natta. Hun har «voksesmerter», sier hun. Hvis vi kan stille den samme diagnosen på smertene i Oslo, er det en bra ting. I så fall går de over.

75 Vi skal tenke over det, at når den norske offentligheten nå drukner i smerte, er smerten et symptom på at spillereglene, de jeg nevnte nettopp, og som vi altså feirer, virker som de skal. En av de sentrale demokratiske spillereglene er den at «Ingen skal kunne staffes uten en offentlig og rettferdig rettssak.» Heller for offentlig, og for pinefullt rettferdig, enn det motsatte. Selv om det gjør jævlig
80 vondt.

Vi skal huske at terroristen under fengslingsmøtene i fjor sommer forlangte at demokratiet måtte settes til side som følge av det han hadde prestert. Det kommer vi ikke til å gjøre. Vi nordmenn adlyder ikke slike.

85

Hvor relevant er hele denne elendigheten for vår 17. mai? Den er relevant fordi det er patriotismens vrengebilde vi ser. Kjærligheten som blir til galskap og hat. 17. mai innebærer ikke at vi har tatt ut noen evigvarende forsikring mot dette. Vi kan ikke si sikkert at det norske flagget for all fremtid vil være noe man kan
90 henge på juletreet, eller stikke i hendene på et lite barn på 17. mai. Det kommer an på hva folk i mellomtiden foretar seg i flaggets navn. Vi skal ikke lenger hjemmefra enn til Sverige før flagget er et problematisk symbol. Det er allerede for mange bråkmakere som har brukt det til å markere sitt hat. Vi skal huske at her i Tyskland har de vært forsiktige med flagget sitt i mange år, og det ble
95 egentlig ikke sluppet løs før under fotball-VM for to år siden. Det gjelder dobbelt for nasjonalsangen.

Også 17. mai har, som alle slike dager i alle europeiske land, et janusansikt. Dels har vi spillereglene og vår glede over at de blir fulgt, at de fungerer og at de har
100 skapt et godt liv for oss der oppe. Så har vi romantiske og okkulte ideer om hva et folk er og hva dette folkets skjebne bør være. Hvis noen vet hvor galt det kan gå med romantiske og okkulte ideer om folket, er det vårt vertskap her i Berlin. De hadde ikke bedt om Hitler, faktisk var det få steder i Tyskland hvor han var så upopulær som her. Men det var de som fikk byen sin smadret, brent og til
105 slutt delt.

Det er også her vi kan hente inspirasjon til å komme oss gjennom voksesmertene. Om søndagene pleier vi å rusle til bruktmarkedet utenfor Rathaus Schöneberg, det er omtrent 15 minutters spasertur herfra, for å kjøpe Playmo-figurer. Da jeg var liten, ble en av de mest berømte talene i verdenshistorien holdt akkurat der, på det som i dag heter Kennedyplatz.

Jeg skal ikke stå her og hevde at jeg er blitt en berliner - eller berlinerbolle, som noen påstår at han egentlig sa - men det er andre ord i den talen som kan inspirere oss videre. Kennedy sa slikt som dette: «Friheten har mange problemer, og demokratiet er ikke perfekt. Men vi har aldri trengt en mur for å holde folk inne.»

Frihet forplikter. Og demokrati betyr bråk. Demokrati betyr at folk er uenige og innimellom riktig fæle mot hverandre. Si hva man vil om Nord-Korea, men der slipper man å se politikere som skjeller hverandre ut på TV. Demokrati er ikke den enkleste måten å gjøre ting på, men tvertimot ofte den mest tungvinte. Oslo Tinghus er i disse dager det rene utstillingsvinduet for demokratiets tungvinhet.

«Vi har aldri trengt en mur ...» Vel, det fins krefter i Norge i dag som sier at vi trenger en mur. Vi må ha en mur for å holde de andre ute. Det var i grunnen det de sa på den andre siden av denne byen også: de er ikke til å stole på, de der borte. Vi må nesten ha en mur. Men historien viser at murer ikke løser noe som helst, unntatt på veldig kort sikt. Selv det har denne store, flotte og kloke byen vokst av seg.

Så. Jeg beklager at jeg i noen minutter har stjålet 17. mai fra barna. Idet jeg nå gir den tilbake, er det med et håp om at vi har avlastet noen av voksesmertene deres. Ha en fin nasjonaldag, venner.

Kilde

www.norwegen.no

Emner

17. mai-tale, 22. juli, Nordmenn, Terrorisme

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/voksesmerter>